

Restauratoru biedrības - avīze

2008. gada janvāris

Nr. 39

2007. gads Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā

A izvadītais 2007. gads Latvijas Nacionālajā Mākslas muzejā aizritēja īpaši spraigs.

To apliecina lielais izstāžu daudzums gan pašu mājās, gan līdzdalība citu muzeju rīkotajās izstādēs un projektos, piemēram, grandiozajos starptautiskajos pasākumos "Francijas pavasaris" un "Polijas rudens", eksponātu atlase un sagatavošana izstādei "Rozes" Rundāles pils muzejā, G. Kluča grafiku iesaistīšana vairākos Eiropas izstāžu projektos.

Izstāžu gatavošana saistās ar darbu atlasīšanu vai pieņemšanu un saglabātības pārbaudi, un riska faktoru izvērtēšanu, kas ir viens no atbildīgākajiem muzeja restauratora uzdevumiem, tāpēc pagājušā gada izstāžu darbs prasīja lielu atdevi arī no restauratoriem. Sevišķi smagi strādājuši LNMM glezniecības restauratori, lai sekmīgi varētu norītēt kāds īpašs notikums, ko organizēja LNMM izstāžu kuratore Irēna Bužinska, LNMM Ārzemju mākslas kolekcijas glabātāja Ksenija Rudzīte, Potencas pilsētas municipalitāte un izstāžu kuratore Laura Gavioli.

No pagājušā gada oktobra līdz šī gada martam Itālijas pilsētā Potencā galerijā *Civica di Palazzo Loffredo* norisinās izstāde "Patiesīgums un skaistums. Krievu reālistiskā glezniecība no LNMM kolekcijas". Notikums ir nozīmīgs gan kā Latvijas muzeja manifestācija itāļu zemē, gan kā līdz šim maz zināmas kolekcijas pasniegšana mākslas izsmalcinātai sabiedrībai, kurā apskatāmi V. Borovikovska, I.Repina, I.Ostrouhova, A.Jusupova, V.Makovska, G.Mjasojedova, J.Pimenova, A.Deinekas u.c. slavenu autoru darbi. Ekspozīti

tika 80 LNMM krājuma darbi, no kuriem 56 bija nepieciešams veikt vismaz elementārākos konservācijas pasākumus kā atputekļošana, izķīlēšana, konvertēšana, daļai bija nepieciešama lielāka restaurācija, vairākiem visai smaga un darbietilpīga – ar krāsas slāņa nostiprināšanu, malu pieaudzēšanu, plīsumu un caurumu aizdarišanu utt.

Iespēja rādīt vērtīgo LNMM kolekciju un izstādei paredzētais laiks pārtrauca visu iepriekš rūpīgi izplānoto restaurācijas darbu un kļuva par galveno prioritāti. Šis laiks, lai arī

pārlietu saspringts restauratoriem, nesa daudz atziņu preventīvās restaurācijas attīstīšanai, darbu sekmīgākai plānošanai un organizācijai.

Tomēr pats galvenais bija iespēja savas vērtības iekļaut kopējā eiropeiskā kultūras apritē un reizē apliecināt arī mājiniekiem, ka īsta māksla stāv pāri politikai, pāri tautībām un ir mūsu visu vislielākā bagātība.

Informācijai par restaurācijas procesiem var griezties pie pašiem meistariem Jazeps.Villa@lnmm.lv

Velga Opule

Dzīve LMA Restaurācijas katedrā

Nupat iesācies 2007./2008. mācību gada II semestris. Pavasarī atkal beigsies studijas bakalaura un maģistra programmās. Šogad mūsu nodaļu absolvēs 3 bakalauri un 5 maģistri. Tomēr līdz tam jānoiet vēl pagara un koncentrēta darba posms, jo kā praktiskais, tā teorētiskais diplomdarba uzdevums vēl ir tikai procesā.

IV kursa studentei **Lienci Liepiņai** iegādājies interesants darbs, kas jau līdzinās auduma mozaikas salikšanai ar restaurācijā pieņemtiem paņēmieniem, jo viņas restaurējamais sievietes portrets bijis barbariski izgriezts no rāmja, pārplēsts divās daļās, saburzīts un salauzīts, ar neskaitāmiem plīsumiem un attiecīgiem slāņu bojājumiem

patnes defektu vietās. Plīsumi un ielaidumi tika fiksēti ar +80° kūstošu poliamīda granulu, bet dublēšana veikta ar BEVA līmes plēves palīdzību. **Laurai Kristībai** priekšā nācis pamatīgs darbs ar vēlāka laika uzslāņojumiem – tonētu laku un pārgleznojumiem. Darbu atvieglo tas, ka lakas ir uz mīksto sveķu bāzes, un var strādāt ar attiecīgi nolīdzsvarotu etilspirta/vaitspirta sastāvu un izmantot Petenkofera kastītes laku reģenerējošo efektu. Savukārt darbu apgrūtina gleznas kopējais kolorīts – brūnas nokrāsas. Katrs pieredzējis restaurators zina, ka šis fakts sarežģī procesu. Atsegt gaišas vēsas krāsas ir daudz jautrāk. **Maijai Tirzītei** jātiek galā ar palielu altārgleznu, kur pirmās

>>>

...Restaurācijas katedrā

>>>

uzdevums ir likvidēt iepriekšējās restaurācijas rezultātus – atbrīvot plīsumu vietas no robustiem pārgleznojumiem un restaurācijas grunts, tad precīzi likvidēt plīsumus un caurumus, iestiprināt arī lielus auduma zudumus stūrī un augšmalā. Visa nobeigumā – pacietīgs darbs, vienmērīgi plāninot aizsargslāni, kura sastāvā ir vasks, tad – tonēšana un retuša.

Padarīto atspoguļos kārtīgi izstrādātas restaurācijas pases, kuras visi interesenti vēlāk varēs izlasīt.

Maģistriem arī būs interesanti praktiskie un teorētiskie darbi. **Ievas Porietes** darbs vainagosies ar Mildas Grīnfeldes – pirmās sievietes latviešu profesionālajā glezniecībā – daiļrades prezentāciju, kas galvenokārt būs balstīta uz kādā privātkolekcijā esošiem darbiem. **Olgas Savkīnas** maģistra darba tēma ir dažādi tonēšanas paņēmieni. Praktiski tiks rādīti divi sarežģīti un atšķirīgās tehnikās tonējami mākslas darbi. Un sīko zudumu kopējais laukums katrai gleznei nav mazāks par 5 kv.dm.

Elmārs Mageramovs, notīrot vairākkārtīgus vājprātīgus un haotiskus pārkrāsojumu slāņus, ir atsedzis lielu krāšņu ikonu. Šis pasākums ir bijis ļoti darbietilpīgs, ar smalku ornamentu rotātais atsegtais zeltījuma slānis fonā un detaļas visā virsmā ir ļoti noberztas, ar lieliem zudumiem. Arī tālākais darbs ir milzīgs un filigrāns, bet līdz maģistra darba aizstāvēšanai laika salīdzinoši nav daudz, tāpēc ikonas krāsas slāņa atjaunošana zudumu vietās pilnībā netiks pabeigta. Gatavu domājam eksponēt tikai kādu fragmentu. Arī **Jakovam Kļosovam** maģistra darbā ir ikona. Tēma – pamatnes tehniskā stāvokļa uzlabošana. Jakovs mērķtiecīgi krājis materiālus un pieredzi tieši šajā jautājumā. Restaurētā ikona būs efektīga, jo sākotnēji tā izskatījās kā trijās daļās sadalījies apgleznots ļoti porains porolons, – tik aizrautīgi ar ikonu bija nodarbojušies ķirmji. **Elīna Palma** iedziļinājusies Jāņa Pauļuka daiļradē.

Praktiski ir restaurēta viena liela un viena mazāka izmēra Pauļuka glezna, bet teorētiskajā sadaļā būs tapis vesels Jāņa Pauļuka mākslas darbu albums, kurā vaļēs izsekot mākslinieka glezniecības īpatnībām un rokkrastam visas viņa radošās dzīves garumā.

Un, protams, nestrādā jau tikai IV un VI kurss. Arī visi pārējie studenti iet savu diplomdarbu virzienā. Šogad ļoti interesanti mums ir divi – I un V kurss – katrā pa vienam studentam. Turklāt V kursa students **Alvis Dzenis** restaurācijas katedrā mācās tikai pirmo gadu. Tad nu viņš ļoti mērķtiecīgi smeļas zināšanas visu kursu līmeņos, lai iespētu to, ko pārējie guvuši pakāpeniski vairāku gadu garumā. Tēma, kas novedusi Alvi Restaurācijas katedrā, ir dažādas cēlmateriālu imitācijas gleznieciskiem līdzekļiem. Tad nu ejam uz šīs tēmas izstrādi. I kursa studente **Agnete Rapa** arī ir pierādījusi sevi kā cilvēku, kura raksturs un dotības ir piemērotas

restaurācijas profesijai. Agnetes kontā jau divas restaurētas gleznas.

II kurss šogad pirmo reizi restaurācijas iemaņas apgūst pavisam jaunās pasniedzējas Lienes Opmanes vadībā. Lienei tas, protams, ir izaicinājums, bet sākumam strādāt ar II kursu nav tik riskanti – I kursā jau kaut kas ir iemācīts un studentu darbu sarežģītības pakāpei vēl nav jābūt tik augtai. Jāsaka gan, ka pati Liene spēj veikt ļoti sarežģītus restaurācijas darbus. Tagad tikai jāiemācās vadīt komandu un galvenokārt sekot, lai viss darāmais tiktu iegrāmatots dokumentos. Rudenī tieši Liene ar II kursu sadarbojās ar vācu studentiem Zlēku baznīcas interjera apdares izpētē "Erasma" projekta ietvaros.

III kurss strādā Jāņa Bokmaņa vadībā. III kurss jau ir uz sliekšņa sarežģītu darbu veikšanai, kas noteikti ir paša Bokmaņa kunga nopelns, jo jau pagājušajā gadā viņš strādāja ar šo kursu.

Visi kursi paralēli pieskaras arī monumentālās restaurācijas jomai. Bokmaņa kungs ierāda arī dažādus daiļkrāsotāju knifus. Tiek izstrādāti dažādi koka āderējumu, akmeņu un zeltījumu paraugi.

Restaurācijas katedra dzīvo, strādā, cenšas uzlabot savu tehnisko bāzi, kas arī soli pa solim izdodas. Par to jāpateicas akadēmijas iniciatīvai dažādos zinātnes projektos. ❖

Gunita Čakare

LRB semināri

2008. gada pirmajā pusē:

29. janvārī plkst. 15.00 Ārzemju mākslas muzejā Dace Lukševica par atjaunošanas un konservācijas darbiem Krustpils pilī

19. februārī LNMM tikšanās Vilhelma Timma izstādē

11. martā plkst. 15.00 ĀMM – I. Heinrihsone

1. aprīlī plkst. 15.00 ĀMM Z. Apala par Cēsu pils izrakumiem

22. aprīlī plkst. 15.00 ĀMM Rīgas Doma ērģeļu vēsturiskā pārbūve

2007. gada izstāde "Papīrs, āda, keramika"

Par izstādi Mencerdorfa namā

Ar šo izstādi šoreiz sanāca kā parunā – "uzkrita kā sniegs uz galvas". Sen zinājām – būs, būs kārtējā "atskata punkta" izstāde Mecerdorfa namā un, šis brīdis bija klāt. Tas nozīmēja uz brīdi atlikt visus iesāktos darbus un pārlūkot, kā un ko varēsīm piedāvāt aplūkošanai kolēģiem un izstādes interesentiem. Un ne vienmēr tas ir tik viegli, kā no malas varētu likties. Jau tāpēc vien, ka darbam jābūt pietiekami "interesantam", bet tas, kā zināms, nav atkarīgs no restauratora un, kas arī nav nekāds noslēpums, jābūt "labām" fotogrāfijām, lai varētu objektīvi spriest par to, kas tad galu galā ir izdarīts un cik labi ir veicies.

Varbūt tieši šo aspektu dēļ vēl trīs nedēļas pirms izstādes atklāšanas, nekas neliecināja par tik raženi pārstāvētu restaurēto objektu daudzveidību, bet kā izteicās Restauratoru biedrības priekšsēde Dace Čoldere, restauratori ir ļaudis, kas spēj ātri mobilizēties. Un tiešām spēja! Te nepārprotami lauru vainaga "lauvas tiesa" pienācās mūsu enerģiskajai Inārai Heinrihsone, kas visā sanestajā "mantu jūklī" spēja ieviest labi baudāmu kārtību izstādes veidolā.

Pasausais, vienkāršotais izstādes nosaukums "Papīrs, āda, keramika" sevī slēpa daudzveidīgu, nedaudz plašāku priekšmetu klāstu, nekā sākumā varēja gaidīt, un izstāde izveidojās samērā raiba.

Pārkāpjot izstādes sliekšni mūs asprātīgi "sveicināja" Ā. Ubarstes restaurētais 20. gadu plakāts "Rīgas mākslinieku grupas izstāde pilsētas mākslas muzejā". Gribot negribot zemtekstā tiek pieteikts kaut kas mākslas meistarības cienīgs, un domās skatītājs jau ir sagatavojies apskatīt kaut ko patiesi vērtīgu.

Šādā vieglā, gaišā noskaņā relaksējošas mūzikas pavadīti turpinājām aplūkot senas litogrāfijas, gravīras, plakātus, fotogrāfijas, dokumentus, grāmatas, akvareli, Anša Čiruļa skici. Droši vien, ne vienam vien bija pārsteigums ieraugot meistarīgi

digitalizētās pases fotogrāfijas un atjaunos veca vaska zīmogus čaklo, kupli pārstāvēto arhīva restauratoru sniegunā. Kā krāsaini akcenti izstādi rotāja dažādie sadzīves priekšmeti – trauki, kurpes, vīzes un zābaki, atceļojušie no brīvdabas muzeja krātuvēm. Un kur gan vēl 130 gadus "vecāis" un nu jau atkal jaunais saimniecības dēlītis, 19. gs. cigāru kārba un tējas lādīte. Kā punkts uz "i" rotājās sienas dekoratīvās apdares gan uz auduma, gan papīra – apskatāmas vairumā arī lielā albūmā.

Pēc izstādes vieglā, pacilājošā sajūta nepamet vēl ilgi. Tāpēc – paldies par estētisko baudījumu visiem izstādes dalībniekiem, organizētājiem un kataloga veidotājiem – Latvijas Nacionālajai bibliotēkai. Un uz redzēšanos nākamajā izstādē!

Ināra Kubaka, Kara muzejs

Par izstādes iekārtošanas dzīlēm

Vai tad papīram ir ko izstādīt? Papīra restauratoru taču mums netrūkst, nevar būt, ka izstāde nesānā! Nekā daudz, tik tādi sīkumi vien, un visi plakani – tie papīri; tik dažas grāmatas. Bet laika gatavot izstādi vairs nav, nemaz vairs nav. Diez vai mēs varam – tā teic pesimistiskā "vardītes" puse. Nav vērts spirināties. Optimistiskā "vardītes" puse domā citādi: varbūt vērts mēģināt.

Kā noprotat, saruna risinās visiem pazīstamajā alegoriskajā krējuma podā – Restauratoru biedrības valdes sēdē. Ar voluntāra lēmuma palīdzību par pienākumu būt vardītei – optimistei tiek nozīmēta visnepieredzējušākā sēdes dalībniece izstāžu iekārtošanas jautājumos Ilze Bula.

Paiet nedēļa, un rādās, ka izstāde pagalam, jo pieteikti ir desmit darbi. Kaut kas te virzās uz pasākuma izgāšanās pusi. Varbūt papīrs, kas ir lielākoties plakans un tā paša būs tik maz, jāpapildina ar telpiskākām formām un apjomiem, un citiem materiāliem, kas sasaistās ar papīru? Senākos laikos informāciju, kas bija

uzrakstīta uz papīra, iesaiņoja ādā, tātad mums jāuzrunā ciešāk grāmatu restauratori. Grāmatas un papīrus vienmēr pārnēsāja apavos apautas kājas, arī ādas apavos – tātad apavu restauratoriem arī šajā izstādē būtu sava vieta. Ja šodien mēs ēdam un dzeram no papīra traukiem, kurus arī kādreiz vajadzēs restaurēt, tad kādreiz, kad papīrs bija dārgs, mēs servējām porcelānu un fajansu. Lūk, vēl viena papīra pielietošanas secība – porcelāns pārvēršas par papīru laika virtuālajā realitātē. Tātad izstādes labad jāmodina arī kāds fajansa restaurators. Re, kā tā mūsu dzīve jauca kopā ar papīru! Nekur nespruksi. Bez papīra nekā.

Kolektīvs solās Ilzi neatstāt bez atbalsta un līdzēt, cik var, lai tas krējums – *alias* ideja pārtop sviestā *alias* izstādē. Kataloga sagatavošanai pievienojas atbildīga komanda – Rudīte Kalniņa, Aija, Brīvniece un māksliniece Lita Paegle. Komanda veido virtuālo realitātes tīklu un tad ķeras pie reālās īstenības realizācijas, un izstāde top, un kad tā lieta "iet gaisā", tad talkā nāk solītie palīgi izstādes iekārtošanā.

Tā kā izstāde par tēmu "Papīrs" mums bijusi pasen, nākas vēlreiz no malas uz šo materiālu paskatīties arī izstādes iekārtotājam, šā raksta autorei. Vispirms jātiek skaidrībā, vai papīrs restaurācijā ir papīrs tikai tad, kad tas ir vienkārši papīrs. Izrādās, ka vienkārši papīrs restauratorus interesē ļoti retos gadījumos, un tas ir tikai tad, kad tas ir palīgmateriāls tiešajam darbam. Tikai tad restaurators ķeras pie darba, kad darbs kļūst maksimāli sarežģīts, un papīrs ir klāts ar zīmūļa zīmējumu vai krāsu, tas pārtapis par fotogrāfiju, tam uzvilks ādas mētelītis, un tie abi kopā ir Alus nesēju brālības grāmata, papīrs ir nodilis un saņurcīts, vai papīrs ir smalki apdrukāts Ķīnā vai Japānā, un tam klāt ķērusies pelējuma sēne, vai arī tas ir vienkārši izmantots par pamatni mākslinieka daiļkrāsotāja pindzelei. Tātad vienīgi augsti mērķi un sarežģīti uzdevumi interesē papīra restauratoru. Papīra restauratori

>>>

... "Papīrs, āda, keramika"

>>>

izrādās nav viss nieka papīra lējēji vai apdrukātāji, tie ir problēmu risinātāji. Un tad no netīra un sapelējuša priekšmeta restaurējama objekta pārtop žilbinošā sava laika lieciniekā.

Trešā decembra dienā, kad vējš pūta rīps, lietus lija šaltīm, un papīru nekādā ziņā nebija ieteicams transportēt, sākās izstādes iekārtošanas darbs. Mencendorfa muzeja mazā bēniņu zālīte sāka piepildīties ar darbiem, autoriem, palīgiem, ņudzēt kā skudru pūznis, un viss sāka raiti ritēt rīgu rēgu. Pat katalogs izdots savlaicīgi un, neiespējamo paveicis, ieviesis izmaiņas un papildinājumus pēdējā brīdī. Diapazons izstādes gadskaitļiem no 1220. gada līdz 1940. gadam. Netieši šajā izstādē satiekas bīskaps Alberts ar Gustavu Kluci, arī Rucavas novada tautas danču goda kurpes, kurā varētu būt lekuši kāds no tiem, kuri ierakstīti Sv. Pētera baznīcas grāmatā. Te mēs esam visi sanākuši kopā, gan tie, kas pieminēti, gan tie, kas šobrīd tekalē pa Mencendorfa nama kāpnēm, iekārtojot izstādi.

Kad darbs padarīts, tad tik mēs katrs ieraugām, cik tas mums pašiem vajadzīgs un cik šādas izstādes mums pašiem nozīmīgas, jo katram taču ir vajadzība aprunāties par savu profesionālā darba dažādajiem aspektiem, par strupceļiem, meklējumiem un ētiku, par pieredzes apmaiņas nepieciešamību. 18. decembrī rīkotās izstādes sarunās par to varēja katrs pārliecināties. Varbūt biežāk vajag sanākt tieši papīrniekiem? Kur gan citur, ja ne izstādē, un kur gan citur, ja ne Restauratoru biedrības paspārnē, šīs sarunas starp mums tik labi vedamas?

Tie ir mūsu svētki un mūsu sajūtas, ka turies virs ūdens. Mūsu "vardīšu" gadījumā jāsaka – "tuos virs krējuma". Vai projekta kuratore vēl kādreiz vēlas piedzīvot tik dramatiskus un sasprindzinātus brīžus ar laimīgām beigām? Rūdāmies tikai savā grūtajā pieredzē – kā pacelt, kur atrast, ko teikt, kā sakārtot, cik celties, kā sagādāt, kā organizēt, kā pierunāt? Kāpēc gan nē?

Izstādes veidotāji un iekārtotāji pateicas par atbalstu izstādes tapšanā:

Mencendorfa nama muzejam,
Latvijas Nacionālajai bibliotēkai,
Latvijas Nacionālajam Vēstures muzejam,

SIA Sēpia,
Latvijas nacionālajam Mākslas muzejam,

Valsts arhīvu sistēmas centrālās mikrofotokopēšanas un dokumentu restaurācijas laboratorijai,

Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejam,

Ventspils muzejam,
Rīgas vēstures un kuģniecības muzejam,

Latvijas Kara muzejam,
Ārzemju mākslas muzejam,

Latvijas Etnogrāfiskajam brīvdabas muzejam,

Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejam,

Tukuma muzejam,
Latvijas Akadēmiskajai bibliotēkai un visiem izstādes darbu autoriem par atbalstu un ieinteresētu attieksmi pret savu un mūsu kopējo darbu.

Paldies Sarmītei Lenbergai, Ivetai Daugulei un RCK 1. kursa studentiem Edgaram Melnim un Vladislavam Tjurinam par līdzdalību izstādes iekārtošanā.

Šobrīd nav modē citēt gudrākus par sevi, bet tomēr piemināšu viedos Raiņa vārdus – "Ikviens lai to uguni kurina, kas visu pasauli sasilda". Mums taču kļuva silti kopā, vai ne?❖

Ināra Heinrihsone, arhitekte

Ziņas no Latvijas Mākslas akadēmijas

***
2006. gada maijā LMA aulā notiks Latvijas Mākslas akadēmijas Restaurācijas izstāde pielāgota ceļojošas izstādes vajadzībām un ar VKKF atbalstu aizsākusi savu ceļu pa Latviju ar pirmo pieturas vietu Valmierā.

"Restaurācija citā griezumā", Valmieras ģimnāzijā, 23.01.2008.–23.02.2008.

LMA Restaurācijas katedra aicina iepazīties ar restaurācijas procesiem un restaurācijas studiju specifiku.

Ekspozīcija veidota no informatīviem blokiem, kuros parādīts kāds no gleznas izpētes un restaurācijas procesiem. Informācija skaidrota ar plašu fotomateriālu no LMA Restaurācijas nodaļas arhīva, izsmeltošām anotācijām un restaurācijā izmantojamiem instrumentiem un materiāliem. Gleznas kopēšanas procesa atspoguļošanai būs eksponētas gan mācību procesa ietvaros tapušās kopijas, gan arī parādītas dažādas tapšanas stadijas.

Ceram, ka kādam no potenciālajiem studētģribētājiem tieši šī izstāde būs

kā pamudinājums izvēlēties restauratora profesiju, lai aprūpētu Latvijas kultūras mantojumu. Ceram uz atsaucību!❖

***
Marta beigās ir ielānāta otra izstāde, kas notiks LMA aulā. Izstāde sauksies "Izglāb!" Tajā tiks atspoguļotas dažādas problēmas un pārkāpumi, kas saistīti ar kultūras mantojumu – ēkas, ainavas, senkapi utt. Ar informāciju un materiāliem mums laipni izpalīdz Rihards Pētersons.❖

Inga Meldere, restauratore, LMA Restaurācijas katedras mācību metodiķe

Latvijas Restauratoru biedrības avīze

ISSN 1691-0966
Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Adrese:
Vecpilsētas iela 7, Rīga LV 1050,
tāl. 7213273

Iznāk 4 reizes gadā
Redaktore **D. Murziņa**,
e-pasts: dita.mp@apollo.lv
Korektore **I. Kondrāte**
Redaktora biedre **V. Opule**